

Masarykova univerzita
Pedagogická fakulta

PROJEKT DISERTAČNÍ PRÁCE

Autor projektu, UČO	Mgr. Lucie Kalandříková, 437491
Studijní program, obor	Specializace v pedagogice, Hudební teorie a pedagogika
Datum předložení projektu	30.4.2024
Téma práce česky	Vliv muzikofiletických přístupů ve výuce hudební výchovy na hudební preference u žáků
Klíčová slova česky	muzikofiletika, muzikoterapie, hudební výchova, hudební preference
Téma práce anglicky	The impact of musicophyletic approaches in music education on students' musical preferences
Klíčová slova anglicky	music filetics, music therapy, music education, musical preferences
Vedoucí práce	doc. Mgr. Petr Hala, Ph.D. et Ph.D.
Katedra	Katedra hudební výchovy
V případě přijetí výše uvedeného studenta do DSP souhlasím s funkcí školitele:	datum a podpis

OSNOVA PROJEKTU

1. Vymezení řešené problematiky a základních pojmů (dle tématu práce)
2. Shrnutí dosavadního stavu řešení či poznání (stručná rešerše, východisko pro cíl práce, formulace výzkumných problémů apod.)
3. Cíl práce
4. Pracovní postup (přístup k řešení, metody, techniky, nástroje apod.)
5. Organizační, materiální a finanční zabezpečení práce (časový harmonogram práce aj.)
6. Předpokládané využití výsledků (způsoby prezentace, publikace apod.)
7. Seznam literatury a odkazů (citované a výchozí informační zdroje)

1. Vymezení řešené problematiky a základních pojmů

Hudba může mít pozitivní vliv na každého jedince může mít, ale také pozitivní vliv na rozvoj osobnosti, protože působí na emotivní prožívání člověka. Pedagog hudební výchovy může umožnit žákům hlouběji prožívat hudbu v hodinách hudební výchovy. Muzikofiletika pomáhá se zaváděním postupů a technik v edukačním procesu, aby pojetí hudby bylo tvořivé, zážitkové a reflektivní. Zaměřuje se na osobnosti a sociální rozvoj jedinců skrze hudební vyjádření a následného dialogu.

Teoretickou základnu pro muzikofiletiku poskytuje artefiletika. Cílem artefiletiky je využití uměleckých aktivit ve vzdělání a výchově k osobnostnímu rozvoji skrze uměleckou tvorbu. Artefiletika vychází z arteterapie, má ale odlišné metody. Arteterapie využívá výtvarné umělecké prostředky pro léčbu duševních a sociálních poruch, artefiletika poskytuje sebezpoznání skrze reflexi zážitků a vjemů z uskutečněné výtvarně činnosti. (Slavíková a kol., 2007)

Podobně jako artefiletika se muzikofiletika charakterizuje jako pedagogický obor a zároveň jako obor multidisciplinární, jelikož se může prolínat s hudební výchovou a muzikoterapií a využívá přitom základů osobnosti a sociální výchovy. Muzikofiletika má několik základních kamenů, kterými jsou: širší pojetí hudby a hudebnosti, působení hudby na lidský organismus a na tělesné a duševní procesy a vibrační povaha hudby (Friedlová). Širší pojetí hudby a hudebnosti znamená porozumění hudebních principů nejen v umění, ale v celé lidské kultuře, přírodě i vlastním prožívání. Pomohou k tomu souvislosti hudebního světa s nehudebním. Druhým základem je působení hudby na lidský organismus a na tělesné a duševní procesy, ke kterému spadá například práce s hlasem, s melodií a harmonií, hra na tělo, rytmické nástroje, pohybové činnosti ad. Vibrační povaha hudby jsou frekvence, které na jedince působí. Je to pocíťování hudby, jak tělesné, tak i duševní.

Základními principy muzikofiletiky je exprese a reflexe. Jedná se o hudební prožitek či hudební zkušenosti, které jsou dále reflektovány v dialogu, díky kterému je možné ho propojit do vzájemných souvislostí a vztahů. Jsou k tomu využity základní muzikoterapeutické metody, a to hudební improvizace, hudební interpretace, kompozice a poslech hudby (Kantor, 2009). Do hodin hudební výchovy sem můžeme zařadit vlastní uměleckou tvorbu, tedy zpěv, hru na tělo, hru na hudební nástroje, kompozici nebo hudební poslech, který může být součástí aktivity nebo k relaxaci. Následuje reflektivní dialog, ve kterém se dává prostor pro společné sdílení prožitků z hudební exprese. Důraz je kladen především na vnímání a prožívání aktivity jedincem. Právě v této reflektující fázi se zaměřuje na případný rozvoj jedince v oblasti osobnosti a sociální, pro které je důležitý vhodný typ

otázek.

Muzikofiletika obecně nemá za cíl hodnotit výkony, ale soustředí se především na probíhající procesy. Její cíle jsou tedy výchovné a vzdělávací. Zaměřuje se hlavně na rozvíjení emočního, intelektuálního a kulturního potencialu jedince. Proto i koresponduje s rozvíjením klíčových kompetencí stanovených v rámcovém vzdělávacím programu.

2. Shrnutí dosavadního stavu řešení či poznání

Muzikofiletika je mladá disciplína, která může mít v oblasti vzdělávání velké uplatnění a v současné době začíná být toto téma stále více zkoumáno. Tento termín poprvé použit v roce 2007 Svatavou Drlíčkovou a Janem Weberem. Svatava Drlíčková a Lubomír Holzer poté v roce 2012 představili její definici. Jedná se o spojení dvou latinských slov *musica* a *filein*, tedy *muzika* a *milovat* (Drlíčková, 2014) „Muzikofiletika je tvořivé, zážitkové a reflektivní pojetí hudby a uměleckých hudebních činností ve vzdělávání, které směřuje k poznávání sebe, druhých a světa v kontextu umění a kultury a jehož základem je využití kvalit zvuku, hudby a vztahu člověka k nim.“ (M.Friedlová a kol., 2020)

Muzikofiletika stojí na pomezí dalších dvou oborů, a to hudební výchovy a muzikoterapie. Společné pro všechny obory je hudba, činnosti s ní spojené a hudební vyjádření. Rozdíl je jakým způsobem se s jednotlivou hudební činností pracuje. Pro muzikofiletiku je hudba prostředkem k poznávání a rozvoji. Muzikoterapie využívá hudbu k terapeutickým cílům konkrétního klienta a hudební výchova ji dává do kulturně-historických souvislostí.

V souvislosti s muzikoterapií proběhl výzkum vlivu na děti s poruchou autistického spektra v Číně. Tento výzkum se dělal na speciálních školách a přináší výsledky v oblasti muzikoterapie ve vzdělávání, která úzce souvisí s muzikofiletikou. Metodou sběru dat byl rozhovor s terapeutkou, třídním učitelem a zákonnými zástupci dítěte, kteří mluvili o vývoji žáka. Podle výsledků tohoto výzkumu bylo u žáků pozorováno mírné zlepšení v několika oblastech: v postoji zapojení do skupiny, ovládání emocí, přijímání nových věcí, aktivním vyjadřování, schopnosti nápodoby a koordinaci. (Li, 2021)

V České republice se problematikou muzikofiletiky zabývá především Mgr. et Mgr. Lenka Počtová, Ph.D., která vystudovala obor speciální pedagogiky na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity a obor pedagogiky na Univerzitě Karlově v Praze, kde absolvovala také postgraduální studium. V současné době poskytuje semináře

v oblasti pedagogiky a také muzikofiletiky.

Ve své disertační práci zmiňuje Počtová problém hudební výchovy, která se v českém školství zaměřuje především na vzdělanostní aspekty. Proto bylo cílem práce zmapovat, jaké názory a postoje zaujímají čeští praktikující muzikoterapeuti k možnosti využití muzikoterapeutických prvků pro výchovné a vzdělávací účely a za jakých podmínek by bylo možné uvažovat o zařazení těchto prvků do pedagogické praxe. Tento výzkum ukázal, že čeští praktikující muzikoterapeuti si myslí, že by bylo dobré muzikoterapeutické techniky uplatnit ve vzdělávání a výchově, ale ne v podobě terapeutické muzikoterapie. Podmínkou pro začlenění těchto technik respondenti volili právě muzikofiletiku.

Do současné doby byly provedeny výzkumy především v oblasti muzikoterapie. V oblasti muzikofiletiky byly výzkumy provedeny spíše na teoretické rovině, zda je možné muzikofiletiku zavést. Výzkumů, které se zabývají vlivy muzikofiletiky za využívání jejích principů v praxi, není příliš. V roce 2018 se tímto zabývala Mgr. Lucie Jetmarová na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity, která provedla výzkum na téma využití muzikofiletických aktivit v edukačním procesu na základní škole speciální a její vliv na klima třídy. Při tomto výzkumu byl do výuky jednou měsíčně zařazen muzikofiletický projekt, který se tematicky shodoval s tematickým plánem daného měsíce. Podle výsledků tohoto výzkumu mělo zařazení muzikofiletických principů do edukačního procesu pozitivní vliv na klima třídy. Žáci byli na konci výzkumného šetření schopni vést jednoduchý rozhovor týkající se jejich oblíbených témat a zlepšilo se také chování žáků, kteří mezi sebou začali více komunikovat a navzájem si pomáhat.

V zařazování muzikofiletických principů do edukačního procesu se zabývala například také Bc. Tereza Hudcová v roce 2023 na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Součástí bakalářské práce ovšem nebyl výzkum, pouze popis využití muzikofiletických principů v předškolním vzdělávání.

3. Cíl práce

Výzkumné šetření, které bude součástí disertační práce se bude věnovat vlivu muzikofiletických přístupů v hodinách hudební výchovy na hudební preference u žáků.

Cílem práce je zjistit možnou změnu hudebních preferencí u žáků 6. ročníku základní školy po roce využívání muzikofiletických principů v hodinách hudební výchovy.

Základní hypotézou pro tuto práci je: aplikace muzikofiletických postupů může mít vliv na změnu hudebních preferencí u žáků na druhém stupni základní školy.

4. Pracovní postup

Součástí disertační práce bude výzkumné šetření prováděné na základní škole. Výzkumnou metodou bude především test hudebních preferencí. Tohoto testu se zúčastní dvě zkoumané třídy na začátku výzkumného šetření. Výzkum bude prováděn ve dvou třídách souběžně, kdy pouze v jedné třídě budou uplatňovány muzikofiletické metody v hodinách hudební výchovy v průběhu celého školního roku.

Jak již bylo popsáno, jsou dva principy muzikofiletiky, a to exprese a reflexe, které na sebe navazují. Do hodin hudební výchovy můžeme muzikofiletiku zařadit vlastní uměleckou tvorbu. Proto bude k tomuto výzkumu využit software MuseScore, který ve své bezplatné verzi nabízí mnoho funkcí pro základní komponování, bez potřeby bližší znalosti hudební teorie. Každý měsíc bude do hodin hudební výchovy zařazena aktivita využívající muzikofiletických principů za pomoci tohoto softwaru. Na expresi bude navazovat reflexe, pomocí správně řízeného reflektivního rozhovoru, který bude zapsán. Téma těchto hodin bude korespondovat s tématem hodin v druhé třídě, ve které tyto principy zaváděny nebudou. V tématech budou obsaženy jednotlivé etapy dějin hudby.

Pro správné zavádění muzikofiletických principů v hodinách hudební výchovy, se vyučující hudební výchovy před výzkumným šetřením zúčastní kurzu: Muzikofiletika – zážitkové a kreativní pojetí hudby ve výchově a vzdělávání od Mgr. et Mgr. Lenky Počtové, Ph.D.

O rok později bude ve stejných třídách proveden stejný test hudebních preferencí jako na začátku výzkumného šetření a budou zjišťovány možné změny v hudebních preferencích u žáků. Výzkum bude prováděn na základní škole v Brně a přístup ke zkoumané populaci bude zajištěn skrze učitelku hudební výchovy Mgr. Lucii Kalandřikovou se souhlasem vedení školy.

5. Organizační, materiální a finanční zabezpečení práce

Podzimní semestr 2024 – vypracování teoretické části disertační práce,

Jarní semestr 2025 – příprava materiálů k výzkumu a absolvování kurzu: Muzikofiletika – zážitkové a kreativní pojetí hudby ve výchově a vzdělávání od Mgr. et Mgr. Lenky Počtové, Ph.D.

Podzimní semestr 2025 – průběh výzkumného šetření, sběr dat

Jarní semestr 2026 – průběh výzkumného šetření, sběr dat

Podzimní semestr 2026 – analýza a vyhodnocování výzkumného šetření

Jarní semestr 2027 – analýza a vyhodnocování výzkumného šetření

Podzimní semestr 2027 – shrnutí výsledků a závěrů výzkumného šetření

Jarní semestr 2028 – dokončování a finalizace disertační práce

6. Předpokládané použití výsledků

Téma muzikofiletiky prozatím není zakotveno v dokumentech o vzdělávání na základních školách. Výzkum má poukázat na možné působení muzikofiletiky na žáky a návrh na možné zefektivnění vyučování hudební výchovy na základních školách. Předpokládaným využitím výsledků je očekávána také publikace získaných informací a prezentace vybraných výsledků na odborných konferencích.

Výsledky této disertační práce mohou přispět k rozšiřování povědomí o možném využití muzikofiletických přístupů v hodinách hudební výchovy, které mohou přispět k zefektivnění výuky.

7. Seznam literatury a odkazů

BENÍČKOVÁ, Marie. Specifické poruchy učení a chování z pohledu metodiky Hudba těla. Část 2. *Speciální pedagogika: Časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*, 2010, **20**(2), s. 122-135. ISSN 1211-2720

DRLÍČKOVÁ, Svatava. Muzikofiletika. *Arteterapie: časopis České arteterapeutické asociace*. 2014, roč. 2014, č. 34, s. 75-89. ISSN 1214-4460

FRANĚK, Marek. *Hudební psychologie*. V Praze: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0965-7

FRIEDLOVÁ, Martina. *Muzikofiletické techniky v inkluzivní výuce*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2020. ISBN 978-80-244-5750-5

GERLICOVÁ, Markéta. *Muzikoterapie v praxi: příběhy muzikoterapeutických cest*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-

GÉRINGOVÁ, Jitka, Svatava DRLÍČKOVÁ a Hana PEJČOCHOVÁ. *Artefiletika a muzikofiletika jako cesta k sebepoznání*. Univerzita Palackého v Olomouci.

GULOVÁ, Lenka a ŠÍP, Radim (ed.). *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Pedagogika (Grada). Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4368-4

HOLZER, Lubomír a DRLÍČKOVÁ, Svatava. *Celostní muzikoterapie v institucionální výchově: metoda Lubomíra Holzera*. Skripta. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3323-3

KANTOR, Jiří; LIPSKÝ, Matěj a WEBER, Jana. *Základy muzikoterapie*. Psyché (Grada). Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2846-9

LI, Kailimi, Linman WENG a Xueqiang WANG. The state of music therapy studies in the past 20 years: a bibliometric analysis. *Frontiers in Psychology*. 2021.

MARGULIS, Elizabeth Hellmuth. *The Psychology of Music: A Very Short Introduction*. New York, 2018; online edn, Oxford Academic, 2018. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/actrade/9780190640156.001.0001>

ORIEŠČIKOVÁ, Helena. MUSIC THERAPY OR MUSIC PHILETICS IN SCHOOL? *Kultura – Przemiany – Edukacja*. 2020, roč. 2020, č. VIII, s. 162-173.

POČTOVÁ, Lenka. *Vliv hudby na rozvoj osobnosti a využití muzikoterapeutických technik a prvků v pedagogické praxi*. Disertační práce. Praha: Univerzita Karlova, 2014.

POTMĚŠILOVÁ, Petra a SOBKOVÁ, Petra. *Arteterapie a artefiletika nejen pro sociální pedagogy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3120-8

SLAVÍK, Jan. *Od výrazu k dialogu ve výchově: artefiletika*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 8071844373

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Sylva ELIÁŠOVÁ. *Dívej se, tvoř a povídej! : artefiletika pro předškoláky a mladší školáky*. Vyd. 1. Praha: Portál. 194 s. ISBN 9788073673222. 2007

SÝKOROVÁ, Veronika. Implementace muzikofiletiky ve výuce s mezioborovým přesahem. Olomouc, 2020. diplomová práce (Mgr.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta

ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry s hudbou a techniky muzikoterapie ve výchově, sociální práci a klinické praxi: Zdeněk Šimanovský*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-339-0

VALENTA, Josef. *Učit se být: témata a praktické metody pro osobnostní a sociální výchovu na ZŠ a SŠ*. Vyd. 2. Praha: Agentura Strom, 2003. ISBN 80-86106-10-1

ZELEIOVÁ, Jaroslava. *Muzikoterapie*. Portal, 2007. ISBN 80-7367-237-9